

”מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע”

פתח דבר:

חז”ל עמדו על כך מדוע משמים נגזר על עם ישראל גזירת הרג ואבדון עד שהוצרכו לנס ההצלה של פורים, וז”ל הגמרא במסכת מגילה (דף יב):
”שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחאי מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה אמר להם אמרו אתם אמרו לו מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע”.

ויש להבין ולשאול: מה בכך שנהנו מסעודתו של אחשוורוש, הלוא חז”ל לא פירשו שטעם הגזירה משום שנתגעלו במאכלות אסורות, אלא הדגש הינו על כך שנהנו מאותה סעודה, אז מה בכך אם הדבר גרם להם הנאה?

תמצית שאיפות האדם - הנאה

נלמד מעט על כוחה העצום של הנאה:

המשגיח הגאון רבי שלמה וולבה זצ”ל כותב בספרו עלי שור (ח”א עמ’ קנד): רבותינו בעלי המוסר חקרו ומצאו, כי כל שאיפת האדם בכל ימיו עלי חלד מיומו הראשון ממש היא - ליהנות מהעולם. בתחילה הוא מתענג בעיקר מדברים גופניים כגון מאכלים, וככל שהינו גודל כך מתפתחת וגודלת גם השגתו בתענוגים ובהנאות נוספות כגון משחקים, כבוד, רכוש. אך זוהי הנקודה המרכזית באדם המוליכה וממריצה אותו בכל תקופותיו - ”שאיפת הנאה”.

פורים דיליה

בספר דעת שלמה (עמ' 72) הרחיב והוסיף בנושא זה: גם חוקרי כוחות הנפש הסכימו לאחר מחקרים רבים כי כל שאיפתו של האדם בעולם היא ליהנות. והמוטיב העומד מאחורי כל תנועותיו ורצונותיו של האדם בכל הגילאים הוא - שתהיה לו הנאה ממעשיו.

עוד כתב בשם הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל: כאשר אדם מת ונפרד הגוף מהנפש מתבטלים ממנו כל הכוחות הגופניים והיצרים. אמנם ההרגש של ההנאה נשאר בקרב האדם וכך הוא יכול לקבל את ההנאה הרוחנית של גן עדן.

"אמור לי ממה אתה נהנה - ואומר לך מי אתה!"

מבואר מזה שטבע האדם הוא "ליהנות" כי כך בראו הבורא יתברך שבמשך כל חייו הוא יחפש ויתור אחר "הנאות", אמנם כאן המבחן האמיתי: ממה אדם מוצא את הנאתו? וכלשון הפתגם: "אמור לי ממה אתה נהנה - ואומר לך מי אתה!"

הגאון רבי אליהו דסלר זצ"ל כותב במכתב מאליהו (ח"א עמ' שיז): "הצלחת האדם ונפילתו ברוחניותו, תלויים בעונג וצער, אם ירגיש עונג במעשה הרע, ויצטער במעשה הטוב, אז אין מעצור לנפילותיו. אבל אם יתענג ברוחניות, וימצא טעם בעיון התורה, ולעומת זה יצטער בביטול תורה, הוא עלה יעלה.

כלומר: הכל תלוי היכן עיקר הנאותו ותשוקתו של האדם. אם לדברים רוחניים - אז יגדל ויצליח, ואם לדברים גשמיים - אז יכשל חלילה ולא יעלה בידו להצליח בתורה.

חז"ל תיקנו ברכה על עריבות התורה!

הנושא הינו כה חשוב הוא עד שחז"ל ראו צורך לתקן תפילה על כך בכל יום ויום, הרי נוסח ברכות התורה הוא: "והערב נא ה' אלוקינו את

”מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע”

דברי תורתך בפינו ובפי עמך בית ישראל” - מבקשים אנו מאת הבורא יתברך שהתורה תהיה ערבה ומתוקה לנו, שנוכל להרגיש בפינו את טעמה הטוב והמתוק, כי בזה טמון עיקר ההצלחה של האדם.

מגודל חשיבות הדבר לא הסתפקו חז”ל במה שכל אחד יבקש בקשה זו רק עבור עצמו, אלא כל אחד ואחד זקוק להרבה תפילות בזה, ועל כן מבקשים אנו: ”בפינו ובפיות עמך בית ישראל” - שכל אחד יתפלל גם עבור חברו ובזה כח התפילה יתחזק יותר.

עבודה גדולה רובצת על האדם שידע איך לכוון ולהדריך שכל ההנאות והעונג שלו יבואו מצד הקדושה והתורה. וכמו כן להזהר מאוד ולשמור על כח וחוש ההנאה המוטבע באדם שלא יהא ניזון מדברים חיצוניים.

אסתר תיקנה תענית - לתקן את ההנאה מסעודתו של אותו רשע

ובזה מובן הענין של ”נהנו מסעודתו של אותו רשע” וכפי שיתבאר להלן. ואף כל התענית שביקשה אסתר: ”וצומו עלי”, משום שידעה היא כי הצרה ניחתה עליהם מפני שנהנו מסעודת אחשורוש, ועל זה באה התענית, למעט חלבם ודמם מידה כנגד מידה, וכך תכפר עליהם התענית על ידי שיעקרו הנאה זו מקרבם.

והדבר מפורש בילקוט שמעוני (אסתר תתנו ה): ”וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו”, ושואל הילקוט: ”וכי יש אדם צם ואוכל? אלא אתם צמים על שאכלתם ושיתיתם מסעודתו של אחשורוש”.

וכן כתב בספר זרע שמשון (אסתר דף נה טור ב'): ”אסתר גזרה התענית שלשה ימים ושלשה לילות - לתקן מה שחטאו בששה ימים”.

וכאמור, אין מדובר על חטא של הנאה מדברים אסורים ח”ו, כי הרי חז”ל אמרו (מגילה דף יב.) כי מרדכי היה הממונה על הסעודה, ”והשתיה כדת”

פורים דיליה

- אפילו "סתם יינם לא שתו", אלא ש"נהנו" מסעודת אחשוורוש. והתענית באה לעקור לתקן ולכפר את אותה הנאה זרה.

התביעה על עם ישראל - מה גורם להם הנאה?

וביאור הדברים: אין מדובר כאן על מדרגות נשגבות, אלא בתביעה עצומה על כל אחד ואחד מישראל שהשתתף באותה סעודה.

וזאת על פי דברי המדרש (אסתר רבה פ"ג ד) על הפסוק: "גם ושתי המלכה עשתה משתה נשים" - ר' יצחק פתח: "ולא אותי קראת יעקב כי יגעת בי ישראל". הקב"ה אומר: אתה יושב ומדבר כל היום ואינך יגע וכשאתה עומד להתפלל אתה יגע, אתה יושב ומשתעשע כל היום ואתה לא עייף אבל כשאתה יושב ללמוד אתה עייף". מסיים המדרש: "לא די לך שהייתי מונה לסעודת אנשים, אף לסעודת נשים".

בדברי המדרש מונחים דברים כדרבונות: עיקר התביעה עליהם הייתה - כיצד יכולתם לשבת שבעה ימים במשתה של אחשוורוש בלי להתייגע ולהתעייף, ולא זו בלבד גם במשתה הנשים אשר עשתה ושתי בבית המלכות לא הראיתם סימני עייפות, הייתכן?! אלא על כרחך היה זה מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע ולכך לא נתייגעו.

וכאן מגיעה השאלה הנוקבת עד חדרי בטן: מדוע כאשר אתם יושבים ללמוד או עומדים להתפלל אתם נעשים חיש עייפים ויגעים - אין זאת אלא מפני שאינכם מרגישים בזה טעם והנאה... והיכן מצאתם את ה"הנאה" שלכם - בסעודתו של אותו רשע... כיצד יכולים אתם ליהנות כל כך במשך שבוע ימים מסעודה של דברי תפלות ושטות ואילו בעשיית המצוות ולימוד התורה אין אתם מוצאים שום הנאה וקורת רוח?! ויש בזה אות וסימן המעיד על המהות הפנימית של האדם, ועל כן נתחייבו כליה.

הוא אשר אמרנו: "אמור לי ממה אתה נהנה - ואומר לך מי אתה"!

”ולא ראה עמל בישראל” - הצדיקים אינם מרגישים עמל

ניתן להוכיח יסוד זה גם מדברי השבח שאמר בלעם הרשע על עם ישראל ככתוב (במדבר כג, כא): ”לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל”, ופירש בזה האור החיים הקדוש בזה”ל:

”שהצדיקים הגם שעושים מצוות וכל עסקם בתורה, אינם מרגישים שיש להם עמל על דרך אומרו (תהלים עג, טז): ”עמל הוא בעיני”, אלא אדרבה כאדם המרויח וכאדם המשתעשע בשעשועים לרב חשקם בתורה”.

”לא אותי קראת יעקב” - ”כי יגעת בי ישראל”

ידוע ומפורסם משלו של המגיד מדובנא זצ”ל (ע’ ספר אהל משה פורים עמ’ קנט):

יהודי אחד, סוחר יהלומים, נהג ללכת ממקום למקום בכדי למכור את סחורתו. ארז היהודי את יהלומיו היקרים במזוודה המיועדת לכך, עלה על הרכבת, הצמיד את מזוודתו אל גופו ונרדם.

כעבור יממה, לאחר שישן היטב ירד הסוחר מן הרכבת כשהוא רגוע ורענן, וצעד בצעדים מאוששים אל עבר פתח התחנה. מחשבות ראשונות ותכנונים אפשריים החלו כבר להתרקם במוחו. וכך פנה אל עבר תא הטלפון בכדי לטוות את קשריו המסחריים הראשונים...

אבל אויה שוד ושבר, המזוודה אינה נמצאת עמו! חיפוש מהיר ימינה ושמאלה העמידו העובדה המרה: ככל הנראה המזוודה על תכולתה נשארה ברכבת.

החל האיש רץ בדחיפות לאחור אל עבר הרכבת, אך צפצופו הצורמני של הקטר לאות כי הרכבת עוזבת את הרציף, דחק את תקוותיו האחרונות. צעק האיש לעזרה, פנה למשטרה, אנשים רחמניים התפזרו אל כל עבר - אולי בכל אופן המזוודה ברציף. לפתע התקרבו לו מרחוק אחד המחפשים,

פורים דיליה

כשהוא נושם ונושף ובפיו הבשורה: מזוודתך נמצאה, הנה סוחבים אותה אחרי...

נקל לשער את שמחתו הרבה, הכל שמחים בשמחתו, מצביעים אל עבר שני בעלי גוף הנראים מרחוק נושאים מזוודה כבדה...

ואילו מיודענו הסוחר בראותו זאת, פרץ בבכי: "לא, אין זאת מזוודתי. מזוודתי נשאת בקרבה מטען יקר מכל יקר, אך מטען קל משקל היה הוא. אמנם מצאתם מזוודה, אך זו אינה שלי... שלי איננה כבידה כלל, מלשאת אותה - לא מתעייפים..."

כך, אומר המגיד מדובנא זצ"ל, פונה הנביא ואומר: "לא אותי קראת יעקב" - אין אתם מתכוונים לשאת את המשא שלי, והראיה: "כי יגעת בי ישראל"... מקריאה לקב"ה לא אמורים להתייגע, ואם בכל אופן ישנם סימני עייפות אות הוא שטעיתם בכתובת...

ועיין שם (בספר אהל משה) שהביא כי הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל התבטא פעמים רבות: סיבת השואה הרוחנית באמריקה הייתה, מחמת אותם יהודים אשר אמרו: "עס איז שווער צו זיין אן איד" (קשה להיות יהודי שומר תורה ומצוות), וזאת משום שבניהם של אלו כבר אמרו לעצמם: אבינו היה גיבור, אנו אין לנו את כוחותיו וגבורותיו, לכן יותר טוב שאשתמט מן היהדות עכשיו, עוד קודם שאהיה מוכרח לעבור את כל הנסיונות.

לעומת זאת, אותם יהודים שאמרו בכל עת: "ווי גישמאק דאס איז צו זיין אן איד" (כמה זה גישמא'ק להיות בן ישראל השומר תורה ומצוות), בניהם שמעו והפנימו וגם הם קיוו לאותה מתיקות החיים שראו אצל הוריהם על ידי שמירת התורה וקיום המצוות.

החשק וההנאה מעניקים כוחות עילאיים!

זהו יסוד גדול שכל אחד צריך לדעת: כאשר יש לאדם חשק והנאה

מדבר מסוים, הוא מסוגל לסבול עבורו טורח ויגיעה ולא יפריע לו מאומה כי סוף סוף הוא נהנה ממבוקשו. ולכן הנהנה מתורה ומרוחניות אף אם יצטרך להתייגע עבורם כמה וכמה יגיעות, לא ישוו בעיניו כיגיעה וטרחה כאשר על ידם ישיג את שאיפתו.

ולא זו בלבד, אם קיימת לאדם הנאה מדבר כל שהוא, מסוגל הינו למצוא כוחות בעצמו בכדי להשיג זאת, מה שאילו לא היה לו החשק הרצון וההנאה של הדבר, גם אם יחליט לעשות זאת - לא ימצא בקרבו את הכוחות הדרושים לכך.

יש ליסוד זה ראייה נפלאה ממה שמסופר בגמרא במסכת בבא מציעא (דף טז): ”יומא חד הוה קא סחי רבי יוחנן בירדנא, ראה אותו ריש לקיש וקפץ את הירדן בקפיצה אחת. אמר לו רבי יוחנן: חילך לאורייתא! ופרש”י זצ”ל: ”כמה כוחך יפה לסבול עול תורה”. הבטיח לו רבי יוחנן שאם יעסוק בתורה יתן לו את אחותו, ואכן ריש לקיש הסכים לכך והחליט לעסוק בתורה. ומיד אחרי כך רצה שוב לעבור את הירדן בקפיצה לצד השני כמקודם, וכבר לא היה בכוחו לעשות זאת.

ופירש בזה רש”י זצ”ל שם: ”ולא מצי לקפוץ כבראשונה, דמשקיבל עליו עול תורה - תשש כוחו”.

הקשה על כך הגאון רבי יעקב ניימן זצ”ל: בשלמא אם ריש לקיש כבר היה לומד ועומל בתורה, ניתן להבין שבזה תש כוחו מרוב יגיעתו, כי הרי ”תורה מתשת כוחו של אדם” (עיין בגמרא במס’ נדרים דף מט. ובר”ן שם), אבל בשעה זו ריש לקיש רק ”קיבל על עצמו” ללמוד, מדוע לא יכול היה לעבור את הירדן כמקודם?

אלא בהכרח התירוץ הוא - אמר הגאון רבי יעקב ניימן זצ”ל: נראה שבאמת אילו ריש לקיש היה רוצה נותר עדיין כח במותניו לעבור את הירדן בקפיצה אחת כמקודם, אלא מכיון שקיבל על עצמו ללמוד תורה באמת, נהפך זה לרצונו ולחפצו עד שכבר לא היה מעוניין בדבר אחר ולא

פורים דיליה

מצא הנאה בשום דבר מלבד בתורה, ולכן לא מצא ענין לקפוץ אל עברו השני של הירדן, ומכיון שכבר נאבדה ממנו ה"הנאה" גם לא מצא בעצמו את החיל לעשות זאת, כי דבר שאין לאדם טעם בו - אף שבמציאות קיימים בו כוחות לכך, קשה לו למצוא אותם. וכן להיפך כשהאדם מוצא טעם והנאה בדבר ורוצה לעשותו, ימצא בעצמו כוחות טמונים וספונים, כי כח ההנאה הוא אשר מוליך את האדם!

"זחיי צער תחיה" - בכל דבר אחר חוץ מהתורה

לאחר שביארנו את חשיבות הענין, נעסוק מעט בשאלה מה הדרכים להרגיל את האדם להשים את כל חפצו ומעיינו בתורה ובמצוותיה, וכך נוכל להתחזק בנושא זה. שהרי הדבר חיוני מאוד לעבודת השם וכפי שכבר נתבאר.

המשנה באבות (פ"ו מ"ד) אומרת: "כך היא דרכה של תורה: פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה - ובתורה אתה עמל. ואם אתה עושה כך אשריך וטוב לך - אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא".

ביאר המשגיח רבי נתן וואכטפויגל זצ"ל (לקט רשימות פורים עמ' פג): מה שאמרו חז"ל: "וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל" - הכונה היא שצריכים להגיע לכזו הרגשת מתיקות נפלאה בתורה, עד שכל שאר הדברים בעולם יחשבו לצער ביחס לתורה! כלומר: על האדם למצוא עונג וסיפוק בתורה ובמצוותיה עד שכל התעסקות עם דבר זולתם תגרום לו צער וכאב בכך שעליו להפסיק מתורתו.

וכן אמר הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל: בן תורה אמיתי הוא זה שאין לו חשק לעשות ולהתעסק עם דבר כל שהוא חוץ מהתורה. והוסיף ואמר: וכי בן תורה צריך להיות כמת שאינו מרגיש ונהנה מכלום?! וודאי שלא! אלא הענין הוא שהוא מרגיש הנאה כה רבה מלימודו עד אשר אינו מוצא ענין בשום דבר אחר...

מפני מה צהבו פניו של רבי יהודה בר אלעאי?...

וכן מצינו בדברי חז”ל כיצד היו מתענגים עד אין קץ מלימוד התורה וקיום מצוותיה עד שאלו היו כל מקור שמחתם והנאתם, ונביא לכך שתי דוגמאות:

מובא במדרש רבה (קהלת פרשה ה, ד) שני מעשים בענין זה: גוי אחד ראה שפניו של רבי יהודה בר אלעאי היו צהובים ומאירים. אמר הגוי: אחד משלוש דברים יש בו ברבי יהודה בר אלעאי, שהינו שותה יין רב, או מלווה הוא בריבית, או מגדל הינו חזירים - ומפני שמרוויח ממון רב פניו צהובים תמיד.

שמע זאת רבי יהודה בר אלעאי ואמר: ”תפח רוחו של אותו אדם”, כי אין בי אחד משלושת הדברים הללו, שהרי אסור להלוות בריבית ולגדל חזירים, וגם יין איני יכול לשתות מפני שהוא מזיק לי!

אמר לו הגוי: אם כך למה פניך מאירים?

ענה לו רבי יהודה בר אלעאי: ”אורייתי היא דמנהרא אפוי, דכתיב (קהלת א, ח) ”חכמת אדם תאיר פניו” - התורה שאני לומד היא שמאירה את פני!

איזה אוצר מצא רבי אבהו?...

עוד מספר המדרש (שם) על רבי אבהו שהלך לקיסרין וכשחזר משם היו פניו מאירות ושמחות. ראוהו התלמידים ועלו ואמרו לרבי יוחנן שרבי אבהו מצא אוצר...

שאל אותם רבי יוחנן: מנין לכם הידיעה כי רבי אבהו מצא אוצר? אמרו לו: מפני שפניו מאירים וצהובים. אמר להם רבי יוחנן: שמא תורה חדשה שמע ועל זה פניו מאירות?...

עלו התלמידים אצל ר’ אבהו, ושאלוהו: איזה תורה חדשה שמע מר? אמר להם: אמרו לי תוספתא עתיקה על המשנה שלא היתה ידועה

פורים דיליה

קודם לכן, ושמח אני בה! קרא עליו רבי יוחנן את דברי החכם מכל אדם:
"חכמת אדם תאיר פניו".

הרי לנו מה היה מקור השמחה והאור אשר שכנו על פניהם של חכמינו
זצ"ל, והם לא נבעו מחמת העושר הרב שהיה מנת חלקם וכדומה, אלא
אך ורק בגלל התורה הקדושה, שהחכמה העצומה הטמונה בה מביאה
שמחה אמיתית לאדם, וכלשון הכתוב (תהלים יט, ט): "פקודי ה' ישרים משמחי
לב"!

"אנא תפילין מנחנא!"

כן מובא גם בגמרא במסכת ברכות (דף ל:): "אביי הוה יתיב קמיה דרבה
חזייה דהוה קא בדח טובא (ראה שהיה שמח יותר מדאי) אמר: "וגילו
ברעדה כתיב"? אמר ליה אנא תפילין מנחנא! רבי ירמיה היה יתיב קמיה
דרבי זירא חזייה דהוה קא בדח טובא, אמר ליה: "בכל עצב יהיה מותר"
- אמר ליה אנא תפילין מנחנא!"

וכבר העיד הגאון רבי חיים ברים זצ"ל (עיין בספר מעשה איש עמוד פה): דכירנא
שעמדתי פעם לפני מרן החזו"א זצ"ל, ואחד תינה לפניו צערו והתנצל על
שאינו מרגיש שום תענוג בעת קיום המצוות. ענהו החזו"א זצ"ל ואמר לו:
"סאיז כדאי צו מאכען די גאנצע וועג" - כדאי לעשות את כל הדרך לבוא
לזה העולם, ולהתייטר ביסורים במשך שמונים שנה, וכל זאת על מנת
לזכות להניח תפילין אפילו פעם אחת!

וכך כתב החזו"א זצ"ל באגרותיו (ח"א סימן ז): "כשתזכה לקיים מצות
ציצית תרגיש שמחה מופרזה ברגשי קודש - לקשור קשר של קיימא עם
התורה והמצוה ולכרות עמה ברית עולמים".

מפני מה פצה החפץ חיים ז"ל בריקוד?

בספר הנ"ל מובא מעשה במרן החפץ חיים זצ"ל מפי עד ראיה:

פעם חזר מהמקוה בערב שבת, ולעת זקנותו קשתה עליו ההליכה ולכן נסע בעגלה. כאשר ירד ושילם לבעל העגלה את דמי הנסיעה נכנס מיד לביתו ופרץ בריקוד סוער כשהוא מלא שמחה והודיה להשי"ת על אשר זיכהו במצות "ביומו תתן שכרו", ומי שהיה מתבונן בו מהצד נראה היה שהוא מאושר יותר מעני מרוד אשר זכה לפתע בעושר גדול, ואין לתאר את שמחתו וגילת נפשו. וכך אירע פעמים רבות בימי חייו!

מרחן הרב שך זצ"ל: "ילד מוכרח לשחק!"

ידוע כי מרחן הרב שך זצ"ל התבטא בפסקנות: ילד מוכרח לשחק!

הוא הוסיף והסביר, גם בעבר ילדים תמיד שיחקו, אלא שמשחקם היה בלימוד כל היום, כי רצו המה להידמות בזה לגדולים אשר גם הם למדו כל היום. ולאמיתו של דבר, מי שהלימוד אצלו בגדר "משחק" ושעשוע מסוגל הינו לעסוק בלימוד כל היום למרות ילדותו. מאידך גיסא, מי שהלימוד אינו ה"משחק" שלו, מוכרח לשחק במשחקים אחרים...

ולכן על האב לדאוג שלימוד התורה יהיה השעשוע של בנו, והוא ימצא בלימודו הנאה וקורת רוח של ממש.

ה"משחקים" של הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א בילדותו...

סיפר יהודי שלמד בנערותו בצוותא חדא עם הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א: אחד הדברים שאפיינו את הגאון רבי חיים שליט"א משאר הילדים היה: "בזמן שאנו שיחקנו בהפסקות גם הגר"ח שליט"א שיחק, אבל במה הוא שיחק? הוא ספר ומנה כמה "אביי" וכמה "רבא" מופיעים בגמרא, וכן הלאה..."

מרחן הגר"ח קניבסקי שליט"א עצמו סיפר: בילדותו המוקדמת, כאשר עדיין לא עסק בלימוד המשנה והגמרא, אביו הסטייפלר זצ"ל שינן עמו בעל פה את שמות כל מסכתות הש"ס לפי הסדר עם ניגון מיוחד. וכן היה שר עמו את שמות הפרשיות וכ"ד ספרי הקודש מאותו הרגע שידע לדבר.

פזרים דיליה

עוד מסופר: הסטייפּלר זצ"ל הראה לבנו שליט"א בהיותו בן שנה וחצי היכן מקומם של הרמב"ם, הש"ס והשו"ע בארון הספרים. וכן הכין לילדיו הקטנים משחק קלפים על כארבעים מהראשונים ומהאחרונים והוא צירף לכל אחד מהם רשימה של ארבעה ספרים שחיברו, בכדי שיכירו כל ספר ומחברו.

הוא אשר דברנו, על האדם למצוא כל מיני תחבולות על מנת להמתיק את התורה בפיו, ולהרגיש בה נעימות והנאה - רק כך יוכל להתעלות בה ולהצליח!

"הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונופת צופים"

בעיקר הדבר יש לשאול שאלה גדולה. מצד אחד ידוע כי התורה עצמה היא מתוקה מדבש ואין דבר טוב ממנה, ואין צריכים לעשות תחבולות בכדי להנעים אותה על הלומד. ונזכיר חלק מהמקורות לכך:

דוד המלך ע"ה אומר בתהלים (יט, יא): "הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונופת צופים". ומובא במדרש תנחומא (פ' עקב, ב): "אמר רבי חנינא: אם תאמר שאין בכל מיני המשקין מתוקין מן הדבש, דברי תורה מתוקין מכולם, שכתוב בהם "ומתוקים מדבש ונופת צופים".

וכמו כן מבואר במדרש תנחומא (פ' שמיני, יא): "אבל לא שמחת היין - הפקודים והתורה, כי היין כשיצא מגופו והיגון בא בלבו זה יוצא וזה בא, והתורה והמצוה הוא העונג והשמחה בעוה"ז ובעוה"ב שנאמר (דברים ל, ט): "כי היא חייך ואורך ימך" - בעוה"ז ובעוה"ב שכולו ארוך".

"תורתך שעשועי"...

וכן כתוב בתהלים (קסט, קעד): "תאבתי לישועתך ה' ותורתך שעשועי". היינו שהתורה היא שעשוע כביכול.

וכבר ביאר בזה הגאון רבי אליהו דסלר זצ"ל מהו ענינו של שעשוע: כאשר אין לו לאדם כל תכלית במעשה מסוים, אלא הוא נעשה אך ורק

”מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע”

לצורך עצמו בלבד, ולא כמטרה להגיע לתכלית אחרת, זהו שעשוע - שלא נעשה הדבר אלא להשתעשע בו. כך גם מי שעוסק בתורה אך לשם העסק עצמו והעונג הכרוך בו, ואין ללומד כל כוונה שהדבר יגרום לו כל הנאה אחרת זולת יוקר התורה בעצמותה, על דרך הכתוב: ”יקרה היא מפנינים”. כי בתורה עצמה ניתן למצוא את העונג והשעשוע.

וכבר כתב היעב”ץ זצ”ל בסידורו (הנהגת ת”ת): ”והוי יודע, כי החכמים האמיתיים, אף על פי שאין להם חלק בנועם חשק תענוגי עולם הכליון הלז, רואים עולמם בחייהם, נהנים ממטעמי מערכי חכמתם, הערבים מכל מתיקות מחמדי תבל”!

וראה לשונו המופלאה של האור החיים הקדוש (דברים פרק כו, ח): ”אם היו בני אדם מרגישים במתיקות ועריבות טוב התורה היו משתגעים ומתלהטים אחריה ולא יחשב בעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם”!

כיצד יש אשר אינם חשים במתיקות התורה?

ואם נכונים אנו בדברינו שהתורה מתוקה במהותה ואין דבר ערב ממנה, וכל לומדיה יכולים למצוא בה הנאה גדולה ונפלאה, אם כן כיצד פעמים רבות אנו לא מרגישים את מתיקות ונעימות התורה?

שאלה זו כבר נשאל הגאון ראש הישיבה רבי אהרן לייב שטיינמן שליט”א, וכך סיפר המשגיח רבי חזקיהו מישקובסקי שליט”א: בחור אחד אמר למרן שליט”א: ”ראש הישיבה, לכאורה כמו שבגשמיות ישנו אדם שאוהב דגים ואחר אוהב בשר. וכי אפשר לבוא בטענות לזה שאוהב דגים - מדוע אינך אוהב בשר?! וודאי שלא, כי כל אחד אוהב משהו אחר, וכך ברא הקב”ה את העולם”.

המשיך הבחור ושאל: ”אם כן, מדוע לא נאמר כך גם ברוחניות, יש אשר אוהב ללמוד, ויש אחד שאהבתו נתונה לענייני העולם הזה. אני לדוגמה

פורים דיליה

אוהב את הנאות העולם הזה ואינני אוהב ללמוד, מדוע אפוא באים אלי בטענות, הרי זו מציאות?"

ענה לו ראש הישיבה שליט"א: בענין הבשר והדגים צודק הינך, יש מי שאוהב ויש מי שאיננו אוהב, אולם דברים מתוקים כולם אוהבים. אילו היו מוכרים כאן עוגה נפלאה מלאה בקצפת טעימה מבפנים ומבחוץ וכל טועמיה מבקשים מיד עוד פרוסה, ואז הופיע אדם אשר טעם מהעוגה ואמר: "אוי העוגה מרה!"

היה שם פיקח אחד, וכך אמר לו: "פתח נא את פיקך, ככל הנראה יש לך פצעים בפה", ואכן כך היה, כי מי שסובל מפצעים בפה, כאשר הסוכר נוגע בפצעיו נעשה לו מר, בוא תרפא את פצעיקך אמר לו, ואז תיהנה מהעוגה כמו כולם.

פנה ראש הישיבה שליט"א לבחור ואמר לו: "תשמע חביבי, התורה היא מתוקה, דוד המלך ע"ה אומר: "ומתוקים מדבש ונופת צופים" התורה מתוקה יותר מדבש, והיא מתוקה לכולם, כך זה מזמן מתן תורה עד היום הזה. ואם אתה רואה שאצלך זה לא מתוק, אז תפתח את פנימיותך ותבדוק את פצעיקך ביסודיות, לאחר שיתרפאו לך הפצעים - תחוש במתיקות ועריבות זיו התורה!"

הכל תלוי באדם האוכל...

בעל הנתיבות שלום זצ"ל המשיל על כך משל נוסף:

שנים שאוכלים מתוך קערה אחת. האחד רעב ותאב לאכול, והשני מילא כבר את כריסו במאכלים רעים, הראשון מרגיש במאכל טעם נפלא, ואילו השני אינו מרגיש שום תענוג, אולם הקלקול אינו במאכל אלא באדם האוכל, שאינו מסוגל במצבו להרגיש את נועם מתיקות המאכל.

כמו כן בעבודתו יתברך, זה אשר השביע גופו בתענוגי עולם הזה, אינו ראוי ומוכשר להרגיש בתורה ובעבודה תענוג רוחני קדוש.

התורה משולה לחבית מלאה דבש

אפשר להמליץ בענין זה את דברי המדרש שוחר טוב (תהלים קיט, צז): ”כי לעולם היא לי” - שלא עסקתי בספרים אחרים אלא בה... התורה משולה לחבית מלאה דבש, אם נתנו לחבית רביעית מים - יצאה כנגדה רביעית דבש מתוכה, כך הם, אם הכנסת דברים אחרים בתוך לבך - יצאו דברי תורה”.

מבואר בדברי המדרש: כל עיסוק צדדי שהאדם מקבל ממנו סיפוק והנאה, או כל דבר אחר אשר האדם מתמסר אליו, הרי הוא מוציא מלבו כנגדו את שעשועי התורה.

יש להוסיף: בדברי המדרש איתא ”אם נתנו לחבית רביעית מים יצאה כנגדה רביעית דבש מתוכה” מדוע נקטו חז”ל את השיעור רביעית גרידא? הרי כל שיעור שהוא של מים הנכנס לתוך החבית מוציא הוא דבש מן החבית בשיעור כמותו?

אולם ידוע מהגר”א זצ”ל בכמה מקומות ששיעור ”רביעית” זה דבר חשוב, ולכן נראה לומר שגם כאן נקטו חז”ל דוקא שיעור זה של רביעית, היינו - אם האדם מחשיב ועושה ”עסק” מהנאות ותענוגים אחרים, אז יצאו כנגדם דברי ושעשועי תורה באותו השיעור...

ואפשר שלכן כתב רבינו אברהם זצ”ל אחי הגר”א זצ”ל בספרו מעלות התורה: ”כל שעשועיו של האדם צריך שלא יהיו אלא בתורה!”

הדרך להשיג מתיקות התורה: עמל התורה!

וישנם כמה דרכים להשיג את מתיקות התורה ונזכיר שתיים מהם.

הגמרא במסכת בבא מציעא (דף לה.) אומרת: ”אמר רב כהנא, אדם רוצה בקב שלו מתשעה קבים של חבירו”. ומסביר רש”י זצ”ל: ”בקב שלו, חביבה עליו על ידי שעמל בהן”. הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ”ל למד מכאן (מה

פזרים דיליה

ולב עמ' טו): אנו רגילים לחשוב שאהבת התורה מביאה לעמל, ואילו כאן מבואר להיפך: העמל הוא אשר מביא לאהבת התורה!

והטעם בזה כי באמצעות השקעה ונתינה מעצמו - האדם נקשר לכל דבר, וכפי שהאריך הגאון רבי אליהו דסלר זצ"ל בספרו מכתב מאליהו (ח"ב קונטרס החסד).

למי הם מתוקים? למי שמוסר נפשו עליהם!

דרך נוספת להשיג את מתיקות התורה: באמצעות מסירות נפש לתורה.

וכך מובא בשם הגר"א זצ"ל (גנוזות הגר"א זצ"ל עמ' קכד) על הכתוב: "הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונופת צופים", ופירש הגר"א זצ"ל: למי הם מתוקים מדבש - שיש לו תענוג גדול מלימודו, למי שנחמדים לו מזהב ומפז - דהיינו שמוסר נפשו על התורה. ולכן מי שאינו מוסר נפש ואינו מוותר מרצונותיו עבור התורה - קשה שירגיש בנפשו את מתיקותה.

"אורה זו תורה!"

כבר ביארנו כי זוהי הנקודה היסודית בכל השתלשלות הענינים במגילת אסתר, הצרה ניחתה על ראשיהם מפני שנהנו מסעודת אחשורוש, ותיקון ההנאה היה על ידי התענית שגזרה אסתר, וכך עקרו הנאה זו מקרבם, וכאשר בפנימיות לבם רצו הם ליהנות אך ורק מהתורה הקדושה ולקבלה ברצון ואהבה. על ידי דרך תשובה זו - זכו לישועה של "ונהפוך הוא".

על פי מהלך זה אפשר לפרש מה שדרשו חז"ל במסכת מגילה (דף טו ע"ב): על הפסוק: "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר", "אורה - זו תורה, שמחה - זו יו"ט, ששון - זו מילה, ויקר - אלו תפילין". ויש להעיר מדוע לא נכתב במגילה: "ליהודים היתה תורה יו"ט מילה ותפילין", ומדוע יש צורך לעשות שימוש בביטויים של "אורה" "שמחה" "ששון" ו"יקר".

אבל הענין בזה שהיהודים הרגישו בתורה ובמצוות הנאה כה רבה ותענוג

”מפני שנהנו מסעודתו של אותו דשע”

כה גדול, שאורה זו תורה, והשמחה והששון וכו' - הן המצוות. כי זה היה העונג שלהם. ורק על ידי זה זכו המה לכל הישועות.

ענין זה שנתבאר במאמר שלפנינו - חובת ההשתדלות להרגיש במתיקות התורה ולחוש בשמחה בקיום מצוותיה, משמש נדבך חשוב בעבודת השם.

כאמור, הדבר אפשרי כאשר נתרגל ללמוד מתוך עמל ויגיעה ומסירות נפש, וכן אם נקפיד וניזהר לא להכניס לקרבנו הנאות ותענוגים חוץ מתורה ומצוות, אז נוכל ליהנות מדברים רוחניים. כי הרי זה טבעו של האדם להיות נהנה כל ימיו, וכמו שכתב רבינו הרמח”ל זצ”ל בתחילת ספרו מסילת ישרים: ”האדם לא נברא אלא להתענג על ה' וליהנות מזיו שכינתו”. הרי שתכלית בריאתו של האדם להשיג הנאה מזיו שכינתו.